

KARA PARA AKLAMADA YENİ YÖNTEMLER VE KARA PARANIN EKONOMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

*NEW METHODS IN MONEY LAUNDERING AND ITS
EFFECTS ON THE ECONOMY*

Ufuk ÜNLÜ*

ÖZ

Kaynağı suç olan ve yasa dışı yollardan elde edilen her türlü aktif değer kara para olarak tanımlanırken, söz konusu aktif değerlerin çeşitli yöntemlerle yasallaştırılması kara paranın aklanması olarak tarif edilmektedir. Kara para ve kara paranın aklanması faaliyetleri, ülke ekonomileri ve nihayetinde dünya ekonomisi için en önemli sorunlar olan ekonomik ve sosyal bir sorun olarak kabul edilmektedir. Gelişen teknoloji ve küresel ekonomik faaliyetler, suç gelirlerinin daha kolay ve çabuk aklanmasını sağlamış ve bu nedenle ülke ekonomileri bu süreçten daha fazla etkilenmişlerdir. Özellikle teknolojiden yararlanarak geliştirilen yeni kara para aklama yöntemleri ekonomiler üzerinde ciddi olumsuz sonuçlara neden olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kara Para, Kara Para Aklama, Öncül Suç, Vergi Cenneti, Elektronik Para, Akıllı Kart.

ABSTRACT

While all the assets obtained from illicit ways are defined as black economy, the act of legalising such assets by various methods is described as money laundering. The activities of black economy and money laundering are considered to be economic and social problems, which are the most important problems for the country economies and ultimately for the world economy. Advanced technology and global economic activities have made crime revenues to be laundered in an easier and quicker manner, and therefore this process has affected the country economies more. Especially, the new methods of money laundering developed by taking advantage of technology have had serious negative consequences on economies.

Keywords: Black Economy, Money Laundering, Predicate Crime, Tax Heaven, Digital Cash, Smart Card.

---

* Cumhurbaşkanlığı Denetçisi, ufuk1984@hotmail.com, Orcid : 0000-0003-2547-7609

GİRİŞ

Günümüz suç ekonomisi içerisinde kara para ve kara paranın aklanması yöntemleri önemli bir yer tutmaktadır. Zira kara para aklayanlar ekonomiye ve toplumsal yapıya zarar vermekte ve ekonomik göstergeleri olağanın dışında değiştirmektedirler. Yasadışı eylemlere karışmış kişiler genellikle buna ilişkin kaynakların gelirlerini gizleme çabasında olmakta ve böylelikle elde edilen gelirler yasal kaynaklardan elde edilmiş gibi gösterilerek sistem içerisine aklama yöntemleriyle dâhil edilmektedir. Özellikle küreselleşme ve teknolojiye yaşanan gelişmeler, geleneksel para aklama yöntemlerine yenilerini ekleyerek ekonomik yapı üzerinde derin etkilere sebep olmakta ve bu nedenle ekonomik verilere ve devlete duyulan güven azalmaktadır.

Kara para hacminin her geçen gün büyümesi, devletlerin kara parayla mücadele alanında yeni politikalar geliştirme zorunluluğunu doğurmuştur. Kara paradan elde edilen gelirlerin yarattığı zenginleşmenin büyüklüğü, ülkelerin ekonomik, sosyal ve siyasal sistemlerini eskiye nazaran daha fazla tehdit eder hale getirmiştir. Teknolojik gelişmelerin etkisiyle kara parada yeni aklama yöntemleri geliştirilmeye başlanmış ve kara paranın gerek ekonomiler üzerindeki etkileri gerekse kara parayla mücadele anlamında, farklı bir aşamaya geçilmesi ve yeni politikalar üretilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Nitekim kara paranın büyüklüğü ve söz konusu paraların ülkeler arası dolaşımının yarattığı mevcut olumsuzluklar, dünyanın pek çok ülkesini rahatsız etmektedir.

Kara para aklamanın geleneksel ve yeni yöntemlerine karşı etkin bir mücadele, kara para aklama süreci ve yöntemleri ile kara paranın ekonomi üzerindeki etkilerinin başarılı bir şekilde analiz edilmesini gerektirir. Bu konuda politika üretenlerin yeni yöntemlere ve kara paranın ekonomi üzerindeki zararlarına hâkim olması, mevzuat ve uygulamalarını yeni gelişmelere uygun olarak sürekli güncel tutmaları, önem derecesi yüksek bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

1. KARA PARANIN TANIMI

“Para” ibaresinin siyah, gri ve beyaz gibi renk sıfatlarıyla ifade edilmesi, paranın kaynağına göre sınıflandırılmasıyla ortaya çıkmıştır. Genel kabul görmüş tanımlamaya göre beyaz para, yasal yollardan elde edilen ve vergisi ödenen kazanç, gri para yasal yollardan kazanılmakla birlikte vergi yükümlülüğünden

kaçınmak için kayıt dışına çıkarılan kazanç, kara para ise genel olarak yasadışı yollardan kazanılan gelir olarak ifade edilebilir (Karaduman, 2013: 4). Bunlar arasında kara para, en sık duyulan ve en fazla bilinen bir terim olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kara para, tek bir alan ile ilişkilendirilerek açıklanabilecek dar bir kavram değildir. Kara paranın anlamda tanımlamaları farklıdır (Öztürk, 2003: 146);

Ekonomik anlamda: Ekonominin genel kurallarını yok sayarak ve ihlal ederek hareket etmek suretiyle elde edilen gelirlerdir.

Sosyal anlamda: Kazanılma şekli toplum tarafından uygun bulunmayan ve toplumsal hayata zarar veren her türlü fiilden elde edilen gelirlerdir.

Ahlaki anlamda: Kanunlarla yasaklanmamış olsa bile ahlaki değerlere aykırı, toplumun benimsemediği ve kabul etmediği faaliyetleri icra etmek suretiyle elde edilen gelirlerdir.

Hukuki anlamda: Devlet tarafından belirlenmiş öncül suçların işlenmesi neticesi elde edilen gelirlerdir. Kara para hukuki olarak kara paradır.

91/308/EEC sayılı Avrupa Konseyi Direktifinin 1/a bendinde “*uyuşturucu maddelerle ilgili faaliyetlerden ve bu faaliyetlere iştirak edilmesinden elde edilen her türlü kazanç*” denilerek, uyuşturucuya dayalı olarak dar bir kara para tanımı yapılmıştır. Bu tanımın genişletilmesi düşüncesi sonrasında ve Avrupa Konseyi Direktifi uyarınca Viyana Sözleşmesinde; “*Bir iktisadi değere sahip maddi ya da gayri maddi, taşınır ya da taşınmaz her türlü varlık ile bu araçlar suç sayılan faaliyetlerden kazanıldığı takdirde kara para olarak nitelendirilirler*” denilerek, tanım genişletilmeye çalışılmıştır (İpek, 2000: 3).

Günümüzde, bazı ülkeler hukukî anlamda kara parayı her türlü suç faaliyetinden elde edilmiş gelir olarak tanımlarken, bir kısım ülkeler de sadece belirli suçlardan elde edilmiş gelir olarak tanımlamaktadır. Uyuşturucu, silah, tarihi eser kaçakçılıkları, mafya tipi suçlar gibi ağır olarak nitelenen suçlardan elde edilen gelirler tüm mevzuatlarda kara para sayılmaktadır (Ergül, 2001: 4). Kara paranın mevzuatında tüm ülkelerce kabul görmüş düzenlemeler olduğu gibi, ayrıntılarda farklılaşan durumlar da bulunmaktadır.

Kara para farklı dillerde farklı terimlerle de kullanılmaktadır. Fransızca da kara para (L'argent nole) ve kirli para (L'argent sale) terimleri kullanılır. İngilizce de genellikle kirli para terimi kullanılmıştır. Ayrıca hem Fransızca hem de

İngilizce de yasa dışı para terimi de kullanılmaktadır. Yasa dışı ekonomi ve kara ekonomi ile yasa dışı faaliyetler sonucunda elde edilen kazançlar anlatılmaktadır. Uluslararası sözleşmelerde kara para yerine suç geliri ifadesi kullanılmaktadır. Yine uluslararası literatürde yasa dışı gelir ve yasa dışı kazanç terimleri de kullanılır (Erdoğan, 2009: 3). Gerek ülkemizdeki yazılı kaynakları, gerekse uluslararası eserleri incelediğimizde kara para kavramının kullanımının azaldığı, bu kavramın yerini suçtan elde edilen gelir kavramının aldığı görülmektedir. Kara para kavramı yerine suç gelirinin kullanılması, bu konu üzerinde çalışma yapan araştırmacıların konuya hukuki perspektiften bakmalarından kaynaklanmaktadır. Ayrıca bu durum mübadele aracı olan ve günlük hayatta çok sık kullanılan para kavramının saygınlığının yitirilmemesi açısından önemli bir nedendir. Gelir kavramının hukuki olarak içerdiği değerler, para kavramının içerdiği hukuki değerlerden daha kapsamlıdır (Arıcan, 2010: 1-2). Bu nedenle kara para yerine suçtan elde edilen gelir kavramının kullanılması yerinde bir uygulama olarak değerlendirilmektedir.

2. KARA PARANIN AKLANMASI

Kara para aklama, suç gelirleri olarak adlandırılan yasadışı yollardan elde edilen bir varlığın gizlenmesi amacıyla yapılan her türlü eylemi ifade etmektedir (De Koker, 2007: 4). Hukuki neficelerden kaçınmak için suç içinde yer alan bir kimseye yardım etmek, bir malın kanunsuz kaynağını gizlemek veya değiştirmek veya o malın suçtan kaynaklandığını bilerek transfer etmek veya değiştirmek için gerçekleştirilen eylemler kara para aklama faaliyetlerine girer (Aydın, 2000: 18). Bir başka tanıma göre kara para aklama, organize suçluluğun gelişmesiyle birlikte ortaya çıkmış ve geleneksel olarak uyuşturucu kaçakçılığı, günümüzde ise organize olarak işlenebilen pek çok suçtan elde edilen gelirin, ekonomik sistem içerisine sokularak yasal hale getirilmesi işlemi olarak ifade edilmektedir (Ergül, 2001: 3). Tanımlardaki ortak nokta, yasadışı yollardan elde edilen paranın gizlenmesi ve yasal hale getirilmesi eyleminin varlığını vurgulamalarıdır.

Kara para aklama, İngilizce karşılığı ile "money laundering", ilk olarak ABD'de çıkmış bir kavramdır. 1920'li yılların başında ABD'de organize suçlarla mücadele eden FBI, suç lideri Al Capone'un çamaşırhane işletmelerini incelemeye almış, inceleme sonucunda Al Capone'un, çeşitli yasadışı işlerden kazandığı gelirleri, işlettiği çamaşırhanelerden geliyor gibi gösterdiğini tespit etmiştir. Bu tespit sonucunda Al Capone vergi kaçakçılığı suçundan ceza almış, suç gelirini yasal hale getirmek için yaptığı girişim de çamaşırhanelerden esinlenerek "para

yıkama" veya "para aklama" (İngilizce karşılığıyla money laundering) olarak literatüre girmiştir. Günümüzde kara paranın aklanması artık tüm ülkelerin ortak sorunu haline gelmiştir (Görgün, 2011: 6).

Aklama sürecini kavramak için konu, "öncül suç" ve "suç geliri" kavramları ile birlikte değerlendirilmelidir. Genel olarak aklamadan bahsedebilmek için (MASAK, 2018);

- Bir suç işlenmiş (öncül suç),
- Bu suç sonucunda herhangi bir ekonomik değer elde edilmiş (suç geliri),
- Bu ekonomik değerleri yasadışı nitelikten çıkarıp bunlara yasal görünüm kazandırmaya yönelik fiillerin işlenmiş olması gerekmektedir.

Kara paranın aklanmasını iki şekilde değerlendirmek mümkündür. İlk olarak elde edilen gelir başlangıçtan itibaren yasadışı olabilir. Bu durumda organize bir şekilde veya tek başına bir suçun işlenmesinden elde edilen ve başından itibaren "kara" olan bir paradan söz edilir. İkinci olarak yasal yollarla kazanılan malvarlığı değeri gizlenmek suretiyle aklanmaktadır. Başka bir ifade ile yasalara uygun olarak elde edilen gelir, sonradan kara para niteliği kazanmaktadır. Burada aklamaya konu edilen malvarlığı değeri aslında yasal yollarla elde edilmiştir ancak vergi mevzuatınca ödenmesi gereken vergi miktarından kaçırılması için gizlenmektedir (Yücebaş, 2011: 102).

Aklamamanın genel amacı; yasal olmayan faaliyetlerden elde edilen gelirlerin yasal olarak elde edilmiş gibi mali sisteme sokulması, bir başka deyişle bu gelirlerin yasadışı faaliyetlerden elde edildiğinin gizlenmesidir. Bu şekilde; yapılacak muhtemel denetimlerde gerekli açıklamalar yapılabilecek veya bu denetimlerin yapılmasını gerektirmeyecek şekilde bu gelirler, şüpheden uzak bir niteliğe kavuşturulacaktır (MASAK, 2018). Kara para aklamamanın suç olarak kabul edilmesindeki temel amaç, suç ile gelir arasındaki bağlantının kesilmesine yönelik olarak içeriğinde suç olan bu fiillerin yaptırıma bağlanmasıdır. Yaptırım, adli para cezası veya hürriyeti bağlayıcı ceza ile beraber aynı zamanda bahse konu kara paranın mahkeme tarafından müsadere edilmesidir. İnsanları suç işlemeye iten temel faktörlerin başında ekonomi bir diğer ifade ile gelir elde etme içgüdüğü yer almaktadır. Sebebi gelir elde etmek olmayan suç türü çok azdır. Özellikle örgütsel suçların tamamının temelinde gelir elde etme içgüdüğü vardır. Zira örgütlerin varlıklarını devam ettirmelerinin yegâne sebebi gelirdir. Suçların işlenmesindeki temel sebebin gelir elde etmek olduğu kabul edildiğinde, bu gelirlerin ortadan

kaldırılmasına yönelik önlemlerin alınması suç işleme oranını da büyük ölçüde ortadan kaldıracaktır (Köksal, 2015: 7).

Gelişmekte olan ülkeler para aklama faaliyetlerinden ve diğer ekonomik ve mali suçlardan tahakkuk eden yasadışı sermayeden dolayı, kendi iç ekonomik politikalarının kontrolünü kaybetmiş durumdadır. Kara para aklamanın finansal davranış ve makro-ekonomik performans üzerinde, ulusal hesap istatistiklerinde ölçüm hataları nedeniyle politika hataları; fonların beklenmedik şekilde sınır ötesi transferleri nedeniyle döviz ve faiz oranlarındaki volatilité; sağlıksız varlık yapıları nedeniyle parasal istikrarsızlık; yanlış ve eksik gelir beyanları nedeniyle vergi boşluğu oluşturarak vergi hasılatının azalması ve kamu harcamaları tahsisinin değişmesi; varlık ve emtia fiyatlarındaki çarpıtmalar nedeniyle kaynak dağılımında etkisizlik; suçla ilişkili olma algısı nedeniyle kirlenme gibi farklı formlarda etkileri olabilmektedir. Bu etkilerin gelişmekte olan ülkelerde ulusal ekonomi politikalarının kontrolünün kaybı ile sonuçlandığı kanıtlanmıştır (Aluko ve Bagheri, 2012: 444).

2.1. Kara Para Aklamanın Aşamaları

Kara paranın aklama aşamaları kirli bir çamaşırın yıkanmasına benzetilmiştir. Birinci aşamada çamaşır makinaya yerleştirilmekte, ikinci aşamada yıkanarak ayrıştırılmakta ve üçüncü aşamada makinadan çıkarılarak bütünleşme aşamasıyla süreç sonlanmaktadır. Söz konusu aşamalar aşağıda tek tek açıklanmaktadır.

2.1.1. Yerleştirme Aşaması (Placement)

Dönüştürme veya ön yıkama olarak da adlandırılan yerleştirme aşaması, kara para aklama faaliyetinin suçlular açısından en zor, kamu görevlileri bakımından ise en önemli aşamasıdır. Çünkü bu aşamada malvarlığı değeri ile bu değerin elde edildiğı yasa dışı kaynak arasında oldukça sıkı bir bağ bulunmaktadır. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerinin, kaynağı olan suç ile ilişkisinin ispatı bu aşamada oldukça kolaydır (Aydın ve Yılmaz, 2014: 457). Zira bu aşamada kara para, kaynağında tespit edilerek diğer aşamalara geçilmesi engellenebilir.

Yerleştirme aşamasında nakit olan para; fiziki olarak yurtdışına çıkarılarak denetimin az olduğu ülkelerde bankaya yatırabilir, küçük tutarlara bölünerek (bildirim tutarlarının altındaki tutarlara) ülke içindeki çeşitli bankalara, farklı kişiler adına açılmış hesaplara yatırılabilir. Gayrimenkul, lüks araba, mücevher, antika veya sanat eserleri alımında kullanılabilir. Hisse senedi, tahvil, bono, çek, poliçe gibi mali araçlara dönüştürülebilir. Banka hesaplarına yatırılmadan önce

kumarhane geliri, turizm geliri veya ihracat geliri gibi gösterilebilecek ve bir açıklama yapılmasına olanak sağlayabilecek işlemlere konu edilebilir. Finansal kuruluşlar veya bunların çalışanları ile işbirliği yapılarak mali sisteme dâhil edilebilir veya suç örgütleri tarafından finansal kuruluşlara sahip olmak suretiyle bu vasıtayla nakit formundan kurtulabilir (TBB, 2013: 16).

2.1.2. Ayırıştırma Aşaması (Layering)

Bu aşamada fonun kaynağının kara olduğunu gizlemek yani yasa dışı kazancı kaynağından ayırmak amacıyla ve kara para sahiplerinin gerçek kimliklerini gizlemek suretiyle, sıklık, hacim ve karmaşıklık açısından yasal işlemlere benzeyen bir dizi malî işlem yapılmaktadır. İşlem hacimlerinin ve niteliklerinin takip edilebilme riskini en aza indirme amacıyla, çok fazla işlem yapılmasına özen gösterilir. Diğer bir anlatımla, karmaşık malî işlemler kullanılarak denetim mekanizması aşılmaya çalışılır. Gerçekten birçok işlemde sonra, soruşturmacı malî dolaşımın hareket noktasını gözden kaybeder (Ergül, 2001: 10). Eylemlerin temelinde karmaşık işlem yaratma güdüsü olduğundan, ne kadar fazla işlem yapılırsa gizleme amacına o kadar sağlam ulaşılır.

Bu aşama, karışık bir bankacılık bürokrasisi gerektirmektedir. Küçük tutarlara bölünen para bankacılık sistemine girdikten sonra bankadan bankaya, ülkeden ülkeye aktarılmaya başlar. Kuşku uyandırmamak için her birinde kısa sürelerle tutulur ve bazen de bu süreç diğer miktarlarla birleşerek katlanır. Bu aşama bazen ilk aşama ile eş zamanlı olarak gerçekleşebilir. Örneğin finansal kuruluşların aklayıcılarla işbirliği yapmaları halinde gelir hem yerleştirilip hem de transfer edilebilir (MASAK, 2018).

2.1.3. Bütünleştirme Aşaması (Integration)

Bütünleştirme aşamasında, yasa dışı kaynağı ile bağlantısı koparılan kara para şüphe uyandırmadan yasal işlemlerle mali sisteme girmektedir. Bu aşamada para kullanılmaya hazır durumdadır. Artık paranın geçmişinin yasa dışı olduğu bilinemeyecek durumdadır. Bu aşamada kara para ile taşınır veya taşınmaz mal alımı, hisse senedi, hazine bonusu veya tahvil alımı, borç ödenmesi yapılması veya teminat gösterilmesi mümkündür. Yine paravan olarak kurulmuş şirketin yasal geliri olarak gösterilmesi, yasal kazançlarla karıştırılması, off-shore bankalardan kredilerden kredi alınmış şekilde bütünleştirme sağlanabilmektedir (Taşdelen, 2003: 39). Bu aşamada para yeniden kullanılmakta yahut yatırımlara yönlendirilerek, bir nevi yuvaya dönüş sağlanmaktadır.

Yerleştirme aşamasında amaç; paranın nakit formundan kurtarılması ve sisteme entegre edilmesini, ayırıştırma aşamasında ise yapılan çok sayıda işlemle paranın yasadışı kaynağından uzaklaştırılmasını sağlamaktır. Bu aşamalarda para henüz yasal bir görünüme kavuşmamıştır. Oysa bütünleştirme aşamasında mali sistemde boy gösteren para kullanıma hazır paradır. Artık dolaştırılmasına ve şekil değiştirmesine gerek kalmamıştır. Herkesin yaptığı yasal işlemler yapılarak tüketim, yatırım veya bir başka şekilde değerlendirilebilir. Kısaca; sorulabilecek muhtemel bir soruya verilecek bir cevap artık hazırdır (MASAK, 2018).

2.2. Kara Para Aklama Yöntemleri

Yukarıda ifade edilen üç aşamalı sınıflamaya dayalı yaklaşım bazı seviyelerin üzerindeki kara para aklamanın ortaya çıkardığı problemleri açıklamada yetersiz kalmaktadır. Bu yaklaşım, aklanmış fonların bazı geleneksel faaliyetler (tüketim, üretken yatırımlar) içinde otomatik olarak tekrar yatırılacağını farz etmektedir. Hâlbuki kimi tutarların üzerinde, bu makul görünenin daha ziyade tersi meydana gelmektedir. Çok büyük miktarlardaki kara paranın malî sisteme sokulabilmesi gelişmiş yöntemleri gerektirmektedir (Ergül, 2001: 14). Öyle ki çoğu zaman kara paranın miktarına göre aklama yöntemi belirlenmektedir.

Aklama yöntemleri ülkeden ülkeye, finansal sistemlerde kullanılan araçların çeşitliliğine bağlı olarak değişir. Ayrıca günümüzde yasadışı gelir elde edenler artık kendi paralarını kendileri aklamamakta, bu işte profesyonelleşen aklayıcıları kullanmaktadırlar. Aklama işiyle uğraşanlar işlerini çok iyi bilen muhasebeciler, bankerler, hukukçular, mali danışmanlar vs. olabilir (MASAK, 2018). Sayısı tam olarak bilinmeyen aklama yöntemlerinden birçoğu piyasa aktörleri tarafında bilinen klasik yöntemlerdir. Ancak küreselleşme dalgası ve teknolojik gelişmeler söz konusu yöntemlere yenilerini eklemiştir.

2.2.1. Klasik Kara Para Aklama Yöntemleri

Kara para aklama yöntemi sayı olarak oldukça fazladır. Burada en yaygın olarak bilinen yöntemlerinden bazıları açıklanacaktır.

- Şirinler (Smurfing) Yöntemi

Şirinler, kara para aklamanın en bilinen yöntemidir. İşleri nakit paraları yatırmak ya da bildirim gerektiren tutarın altında banka poliçeleri sağlamak olan çok sayıda kişinin iştirakini gerektirmektedir. Bu tekniğin kullanımı belli bir tutarın üzerindeki nakit işlemlerin bildirim mecburiyetinin bulunduğu ABD (10.000 dolar

ve üzeri) ve Kanada'da yaygındır (Ergül, 2001: 30). Şirinler kelimesi çizgi film karakterinden çevrilmiştir. Şirinler (The Smurfs), büyük bir grup bağımsız varlıktan oluşmaktadır. Bu kelimenin çevriminin mucidi ise Miami kökenli avukat Gregory Baldwin'dir (Mavral, 2001: 66).

Şirinler yönteminde, suç geliri elde eden kişiler elde ettikleri fonları kamu otoritesi tarafından belirlenen limitlerin altında kalacak şekilde birçok kişi aracılığı ile limite yakın tutarlara bölerek bildirim yükümlülüğünden kaçınmaya çalışırlar. Suç geliri, bu yöntemde genellikle limite yakın tutarlara bölünür ve çok sayıda kişi tarafından çok sayıda bankaya veya aynı bankanın farklı şubelerine yatırılır. Söz konusu tutarlar belirlenen limitin altında kaldığından bankanın bildirim yükümlüğü de bulunmamaktadır (Görgün, 2011: 38). Bu yöntemde fazlaca işlem oluşturularak denetim mekanizmasından kaçmak mümkündür.

- Parçalama (Structuring) Yöntemi

Eldeki fonu küçük miktarlara bölüp bunları bankaya yatıracak çok sayıda kişiyi (smurfleri) her zaman bulmak mümkün olmayabilir. Bu durumda insan sayısı yerine işlem sayısını artırmak suretiyle bildirimden kaçınmak mümkün olabilir. Bu yöntemde de yine yapılan işlemleri, bildirimden kaçınmak veya iz bırakmamak amacıyla bölme tekniği kullanılmaktadır. Çok yüksek tutara dayalı bir işlem küçük tutarlara dayanan çok sayıda işleme bölünmektedir. Örneğin 29 milyon dolarlık bir tutar ortalama 600'er dolarlık 40.000'den fazla işlem yapılmak suretiyle Ekvator'a transfer edilerek aklanmıştır (TBB, 2013: 19-20). Parçalama yöntemi şirinler yöntemine benzemekle birlikte, daha az sayıda insan kullanılması yönünden anılan yöntemden farklılaşmaktadır.

- Kıyı Bankacılığı – Vergi Cennetleri (Off-shore) Yöntemi

Vergi cennetleri, özellikle kıyı bankacılığı (off-shore) ve paravan şirketler vasıtasıyla suç gelirlerini aklamanın kolay olduğu ve kullanıldığı yerlerdir. Kıyı bankacılığı, genellikle serbest bölgelerde kurulan merkezlerde faaliyet gösteren ve ülke içerisindeki bankacılık sisteminin tabi olduğu kanuni düzenlemelerin kapsamı dışında tutularak, getirilen mali ve hukuksal avantajlar sayesinde cazip çalışma koşullarının sağlandığı bankacılık türüdür. Kıyı bankaları özel banka olmayıp, temel olarak diğer bankalar gibi mevduat toplamakta, kredi vermekte ve güvene dayalı işlemler yapmaktadır. Ancak bu bankalara yatırılan mevduat, devlet garantisi altında olmamaktadır (Bahtiyar, 2000: 196).

Vergi cennetlerine ait özelliklerin çoğunda, kaynağı ne olursa olsun gelirlerin hiç ya da çok az vergilendirilmesi, banka ya da ticari sır uygulaması, kambiyo kontrolünün yokluğu, şirket, banka ya da sigorta şirketleri kurmak ya da sahip olmanın kolaylığı (batılı tanınmış gazetelerde ve internette düzenli olarak ilanlar yayınlanmaktadır) gelmektedir. Kara para aklanması için vergi cennetlerinin seçiminde önemli rol oynayan diğer unsurlar arasında, politik ve parasal istikrar, ulaşım imkânları, modern iletişim vasıtalarının varlığı, ulaşım kolaylığı, coğrafi konum olarak gelişmiş ülkelere yakınlık, uzman personel (vergi danışmanları, avukatlar, vs.) belirtilebilir (Ergül, 2001: 31). Şeffaflıktan ve hesap vermekten kaçınanların tercih edebilecekleri vergi cennetleri, kara para aklayıcıları tarafından söz konusu unsurlara göre belirlenir.

- Oto Finans Borç (Loan-Back) Yöntemi

Bu yöntemde off-shore merkezlerde mevcut finans kurumları vasıtasıyla, buralara ulaştırılan kara para sahibine kredi olarak geri dönmektedir. Yapılan işlemler şu şekilde sıralanabilir (TBB, 2013: 23);

A. Kara para aklayacak kişi off-shore merkezine gider ve kara parayı burada faaliyet gösteren A bankasına yatırır (daha sonra bu parayı bir başka ülkedeki B bankasına da aktarabilir).

B. Daha sonra kendi ülkesindeki C bankasına başvurarak A (veya B) bankasındaki hesabını teminat göstermek suretiyle kredi talebinde bulunur. C bankası da bu krediyi kendisine verir.

C. Aldığı kredi ile istediği yatırımı yapar (Otel alabilir vs.)

D. Kredisini C bankasına geri ödemez. C bankası da bu kişinin teminat gösterdiği A (veya B) bankasındaki parasını haciz eder.

Böylece bu kişinin kara parası otel veya bir başka yatırım şeklinde aklanmış olarak ortaya çıkmaktadır.

- Hayali İhracat - İthalat ile Aklama Yöntemi

1980'li yıllardan sonra özellikle ülkemiz ekonomisinin globalleşme neticesinde dünya pazarına açılması ile birlikte gündemimize giren bir kavram olan hayali ihracatın temel amacı, haksız vergi iadesi alınmasıdır. Değeri oldukça düşük olan bir mal, yüksek kalite standartlarına sahip ve değerli bir ürünmüşçesine yurt dışına gönderilir. Düzenlenen sahte belgelerde gösterilen değer ile ürünün gerçekteki değeri arasındaki fark aklanan miktarı göstermektedir. Ayrıca

soruşturma mercilerinin dikkatini çekmemek için kara paranın, vergi cennetinde kurulan bir paravan şirket tarafından gönderilmesi gereklidir (İpek, 2000: 27). Örneğin 1 TL'lik mal 25 TL'ye ihraç edilmiş gibi gösterilir. Bu işlemde sonra %20 oranında vergi iadesi varsayımıyla, hem 5 TL vergi iadesi alınır, hem de 24 TL'lik kara para ihracat geliri olarak gösterilebilir. Ancak olası incelemelerde açık vermemek için ve kara paranın bir şekilde finansal sisteme sokulması gerekliliği nedeniyle, kara paranın; sözde ihracatın yapıldığı şirket tarafından gönderilmesi gibi bir işleme tâbi tutulması gerekir (Ergül, 2001: 40).

- Kumarhanelerin Kullanılması Yöntemi

Kredi açılması, vade uzatımı, kiralık kasa hizmeti, çeklerin ciro edilmesi gibi birçok finansal işlemin gerçekleştirilmesine olanak sağlayan kumarhaneler, çok büyük miktarlarda nakit paranın söz konusu olduğu ve nakit yoğun olarak çalışan işyerleridir. Aklayıcılar, yüksek meblağları kumarhaneye yerleştirebilir ve parasını başka yere götüreceği tehdidiyle de herhangi bir bildirim yapılmamasını sağlayabilirler. Bu şekilde yatırılan para, artık kumarhane çekleri ile her an çekilebilir veya transfer edilebilir (Murphy, 2013: 12). Bu yöntem kumarhanelerin faaliyet yürütmesinin yasal olduğu ülkelerde sıklıkla kullanılır.

- Paravan – Hayali Şirketlerin Kurulması

Bu şirketler herhangi bir ticaret ya da imalat faaliyetinde bulunmayan ve genellikle sınır-ötesi merkezlerde kurulan şirketlerdir. Göstermelik şirketlerden farklıdırlar; göstermelik şirketlerde de aklama amacı olmakla birlikte yasal bir faaliyet ve bir işyeri söz konusudur. Oysa bu şirketler sadece kâğıt üzerinde vardır (masa, kasa, adres, kısa şirketler) ve bunların kurulmasındaki amaç, ayrıştırma aşamasında fon transferlerinin bu şirketler üzerinden geçirilmesi suretiyle inceleme anında iz sürmeyi zorlaştırmaktır. Birçok sınır-ötesi merkezde paravan şirket kurmak için birkaç yüz dolar yeterli olmaktadır (TBB, 2013: 21-22). Sadece kâğıt üzerinde var olan bu şirketlerde hacim ve karmaşıklık açısından yasal işlemlere benzeyen bir dizi malî işlem yapılmaktadır.

- Suç Gelirlerinin Fiziksel Olarak Yurtdışına Çıkarılması Yöntemi

Bu yöntemin esası, nakit parayı kuryeler aracılığıyla kara, deniz, hava yolu gibi değişik ulaşım araçları kullanılarak, finans sistem üzerinde yeterince denetimin olmadığı, banka gizliliğinin esas olduğu ve işbirliği yapacak kuruluşların mevcut bulunduğu ülkelere taşıyıp o ülkelerin mali sistemine sokmaktır. Böylece nakit kara

paranın, mali sistemine dâhil olduğu ülkenin finansal kurumlarını kullanarak, geldiği ülkeye veya başka ülkelere transferi sağlanarak, paranın kaynağı ile olan bağ zayıflatılmakta ve aklama eylemi gerçekleştirilmektedir (Mavral, 2001: 62).

Suç gelirlerinin fiziksel olarak yurtdışına çıkarılması diğer yöntemlere nazaran daha zor ve daha tehlikeli bir yöntemdir. Kuryeye güven esaslı çalışan bu yöntemde, yakalanma olasılığı yüksek olmakla birlikte, çoğu ülke fiziksel para çıkarma işlemine tavan sınırlaması getirerek suç gelirlerinin rahat bir şekilde yurtdışına çıkışını engelleme yoluna gitmiştir.

2.2.2. Yeni Kara Para Aklama Yöntemleri

Kullanıcı gizliliği sağlayan ve fonların hiçbir aracıya gereksinim duyulmadan transferini mümkün kılan yeni teknolojilerin ortaya çıkması, kara para aklamada da yeni yöntemlerin geliştirilmesine zemin hazırlamaktadır. Son dönemlerde hızlı bir gelişme göstererek kullanıcı sayısı gün geçtikçe artan internet, online bankacılık, akıllı kartlar, elektronik ticaret, elektronik para gibi oluşumlar, kara para aklayıcıları açısından yeni ve cazip aklama yöntemleri olabilmektedir. Çünkü bu sistemler aklayıcıların en büyük sorunu olan "büyük miktarda nakit paranın fiziksel hareketini" ortadan kaldırmaktadır. Ayrıca bu tür ödeme sistemlerinin globalleşmesi aklayıcılar için ülkelerin ulusal güvenlik standartlarındaki farklılıklardan yararlanma ve böylece yasadışı fonlarının hareketini otoritelerden gizleyebilme fırsatını sunmaktadır (Yazıcı, 2008: 158).

Akıllı kartlar, elektronik para, borsa faaliyetleri ve internetin kullanımı yeni kara para aklama yöntemleri olarak sıralanabilir.

- Akıllı Kartlar Aracılığıyla Kara Para Aklama Yöntemi

Akıllı kart, başka bir deyişle, elektronik cüzdan, kâğıt ve madeni paraya bir alternatif olarak geliştirilmiştir. Akıllı kartın içerisinde bulunan elektronik yongaya belli bir parasal kıymet elektronik olarak yüklenmekte ve ilgili kimsenin söz konusu parasal kıymete kadar harcama yapmasına olanak verilmektedir. Akıllı kart sistemleri, bir çok ülkede ön ürün (prototip) veya deneme aşamasındadır. Bu sistemler, işleyiş özellikleri bakımından çeşitlilik göstermektedir. Bu sistemlerin bazıları, işlem gizliliğini sağlayacak tarzda tasarlanmış iken, bazıları da işlem gizliliğini sağlayamayacak, tersine, hangi işlemlerin yapıldığını gösterir tarzda düzenlenmiştir (Dursun, 2008: 117). Akıllı kartlar da esas olan, kişisel ve ticari bilgilerin yetkili kişiler tarafından görülebilmesini sağlayan kontrollü erişim özelliğine sahip olmalarıdır.

Akıllı kart vasıtasıyla kara para aklanılmasını önlemek için kart üretici veya operatörleri bazı önlemler almak yoluna gitmişlerdir. Örneğin İngiltere’de, akıllı kart basan üreticiler, kartların içerisindeki parasal kıymetin değerini 50 ila 500 sterlin arasında sınırlandırmıştır. Ayrıca, çoğu ülkede kart operatörleri önlem olarak bir akıllı karttan diğer bir akıllı karta para aktarmayı engelleyici bir sistem de kurmuşlardır. Kara para aklanılmasını önleme kaygısı taşımayan kart üreticileri ise bir mali kurumun aracılığına gerek kalmaksızın, kart sahipleri arasında para transferi yapabilecek bir dizge kurmuşlardır. Akıllı kartın iş görseiliği üzerindeki sınırlamalar, genellikle, ulusal bir düzenleyici kurum tarafından değil, kartı basan organların inisiyatifi ile gerçekleşmektedir (Dursun, 2008: 118).

- Elektronik Para Aracılığıyla Kara Para Aklama Yöntemi

Elektronik para (e-para), ülke parasının sahip olduğu ekonomik değerin elektronik ortama aktarılmasından ibaret yeni bir ödeme şeklidir (Sarıakçalı, 2008: 113). Daha geniş anlamıyla elektronik para (dijital para, dijital döviz veya elektronik döviz), geleneksel kâğıt para ya da madeni para gibi değerlilik, kabul edilirlilik, ticaret, biriktirme ve borç verme işlerine yarayan ama gene de bazı farkları olan bir sayısal unsur, bir değişim aracı, bir döviz cinsidir.

Elektronik para, en küçük madeni paradan bile daha düşük birimde ödeme yapılması olanağı da sağlamaktadır ki, mikro-ödeme “micropayments” yöntemi olarak adlandırılan bu tip ödeme yöntemiyle, örneğin, elektronik ortamda sunulan bir gazetenin sadece bazı bölümlerini okumak mümkündür. Oysa mevcut ödeme sistemlerinin çoğu, bu tip mikro ödemelerin yapılması bakımından ekonomik değildir. Akıllı kart sisteminde olduğu gibi e- para sisteminde de müşteri, yetkili bir hizmet sağlayıcısından belirli bir fon değeri satın almakta, ancak akıllı karttan farklı olarak satın alınan değer ya müşterinin bilgisayarında ya da çevrimiçi olarak güvenli bir hesapta saklanmaktadır (Dursun, 2008: 119).

Elektronik para sahip olduğu özellikler nedeniyle para aklayıcıları için cazip olmaktadır. Bunlar (Yazıcı, 2008: 162):

- Akıllı kartlara veya yazılım tabanlı mekanizmalarda sınırsız miktarlarda e-para yüklemesi yapılabilmektedir ve karttan karta transfer mümkün olmaktadır. Böylece nakit paranın yarattığı hacimsel büyüklük ortadan kalkmaktadır.
- e-para gerek akıllı kartlar arasında, gerek internet üzerinden birkaç saniye içerisinde transfer edilebilmektedir.

- Yapılan bu transferlerde ayrıca herhangi bir kayıt tutulmamaktadır.
- e-para nakit paraya göre kimlik gizliliği sağlamaktadır. Çünkü kâğıt para sahip olduğu seri numaraları sayesinde kolayca takip edilebildiği gibi, ayrıca yüz yüze işlemleri gerektirmektedir. Buna karşılık e-parada ise şifreleme tekniklerinin kullanımı ve uzaktan transfer işlemlerinin yapılabilmesi, işlemlere taraf olan kişilerin kimliklerinin daha kolay gizlenmesine olanak sağlamaktadır.

Elektronik paranın aklayıcılar açısından en vazgeçilmez özelliği, transferinin kolay ve hızlı olarak gerçekleştirilebilmesidir. Bu sayede kara para hızlı bir şekilde dünyanın herhangi bir yerinde, herhangi bir hesaba iletilmektedir.

- Borsa Yoluyla Kara Para Aklama Yöntemi

Manipülasyon yaparak yahut içerden bilgi sızdırılarak (insider-training) kara para borsa aracılığıyla sisteme dâhil edilebilmektedir. Ayrıca hisse senetleri hakkında spekülasyon yapılarak hisse senetlerinin değeri yükseltebilir ya da alçaltılabilir. Böylelikle anlaşmalı olarak bir taraf para kaybederken diğer taraf para kazanmaktadır.

Diğer yandan aracı kurumlar kolaylıkla kara paranın aklanması için kullanılabilir. Bir işbirlikçi kambiyo görevlisi aracılığıyla, kara fonlarla hisse senetleri ve tahviller satın alınabilir. Bu senetler herhangi bir isim ya da paravan bir şirket adına olabilir. Hamiline senetlere ilişkin olarak, hiçbir kayıt gerekmemektedir. Kambiyo görevlilerine ve borsa piyasasına ilişkin mevzuat ülkeden ülkeye değişmektedir. Bazı ülkelerde bir kambiyo görevlisi aracılığıyla fonların aklanması daha kolay olabilmektedir. Bununla beraber çok sıkı bir mevzuata sahip ülkelerde bile titiz davranmayan kambiyo görevlileri kara paranın aklanmasını kolaylaştırabilmektedirler (Ergül, 2001: 46).

- İnternet Aracılığıyla Kara Para Aklama Yöntemi

Aklamanın dünyadaki gelişen yeni trendi, kullanıcıya geniş anonimlik imkânı sunan ve kimliğini belli etmeyen internetin aklama faaliyetlerinde kullanılmasıdır (MASAK, 2018). Günümüzde, internetin, kara para aklanılmasına karşı savunmasız olduğu neredeyse tüm uzmanlar tarafından kabul edilmektedir. Kara para aklayıcıları, interneti kara para aklama amacıyla yaygın bir şekilde kullanmalarına karşın, ülkeler, internet vasıtasıyla işlenen kara para aklama fiillerine karşı sağlam önlemler geliştirememektedir (Dursun, 2008: 110).

İnternet üzerinden sunulan mali hizmetlerdeki hızlı artış dikkate alındığında, kara para aklamada kullanılma riskinin en yoğun olduğu alan on-line işlem yapabilme imkânlarıdır. On-line işlem hizmetleri giderek artan sayıda ticari banka ve “sadece internette faaliyet gösteren bankalar” (pure internet banks) tarafından sunulmaktadır. Potansiyel kara para aklama riskleri mali kurumların, işlem yapan belli kişilerin kimliğini gerektiği gibi tespit edememelerinden hatta bu işlemi yapan kişinin nerede bulunduğunu belirleyememelerinden kaynaklanmaktadır (Ergül, 2001: 25).

İnternet teknolojisindeki ilerlemeler nedeniyle, devletler, yapılan mali işlemleri denetlemekte büyük güçlüklerle karşılaşmaktadır. Günümüzde bir banka müşterisi, kişisel bilgisayarıyla, hesabı olduğu bankanın bilgisayarına internet üzerinden kolaylıkla bağlanabilmekte ve kendi hesabından başka bir bankanın hesabına kolaylıkla havale gönderebilmektedir. Bu düzende, kişiden havale gönderme talimatını alan banka bilgisayarını, takas bankasından işlemin yapılması için yardım talep etmektedir. Doğal olarak bu işlemlerin yapılması sırasında hiç kimse diğer bir kimseyle yüz yüze görüşmemekte, işlemler elektronik ortamda gerçekleşmektedir (Dursun, 2008: 114). Sayısı milyonları bulan elektronik işlemlerin tümünün denetlenmesi de elbette mümkün değildir.

On-line bankacılık faaliyetlerinin yanı sıra, internette ödeme yapmak, şirket kurmak, kumar ve bahis sitelerini kullanmak suretiyle kara paranın aklanması sürecine teknolojik imkânların sağlandığı yöntemler alet edilmektedir.

İnternetin sahip olduğu bazı özellikler kara para aklayıcılarını internet aracılığıyla kara para aklamaya yönlendirmektedir. Bunlar (Yazıcı, 2008: 161):

- Elektronik transferlerin hızlılığı,
- Erişim kolaylığı,
- İnternet aracılığıyla yapılan işlemlerin kolaylığı,
- Müşteri ile bankanın karşılıklı birbiriyle muhatap olmaması, dolayısıyla müşteri gizliliğinin var olması,
- Ulusal sınırları genişletme/aşma kolaylığıdır.

İnternet aracılığıyla kara para aklayanlar aşağıdaki nedenlerle fayda sağlamaktadır:

- İşlem yapan kişinin kimliğinin tespit edilememesi ve bağlantıyı kuran kişinin kimliğini doğrulama olanağının bulunmaması,

- İşlem yapan kişinin bu işlemi nereden gerçekleştirdiğinin belirlenememesi, dolayısıyla gerçek kimliğini saklamak isteyen bir kişinin dünyanın herhangi bir yerinden hesabıyla bağlantı kurma ve hesabını kontrol etme imkânına sahip olması,
- Yapılan işlemlerle ilgili herhangi bir kaydın tutulmaması, dolayısıyla işlemlerin yetkililerce izlenememesi nedeniyle şüpheli işlemlerin takip ve rapor edilmesinin güçlüğü,
- Aklayıcıların resmi makamlarca iz sürülmesini engellemek amacıyla sık aralıklarla bilgisayar yazılımlarını değiştirebilmesi ve ayrıca yüksek seviyede şifreleme tekniklerine başvurması.

3. KARA PARANIN EKONOMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Kara para, uluslararası ve süreklilik arz eden ve bütün dünyayı etkileyen bir sorundur. Kara paranın ekonomiye faydalı olabileceği, aklamayı engellemek için çıkarılan yasaların özellikle gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerin kalkınmalarına olumsuz etkileri bulunduğu konusunda kara paranın lehine bazı görüşler öne sürülmektedir. Bu görüşler öne sürülse de suç oluşturan fiillerden elde edilen kara para, yalnızca kısa vadeli ekonomik gelişme sağlayabilecek, ancak uzun vadede gerek mali sistem gerekse toplumsal yapıda bozulmalara neden olacaktır (Mavral, 2001: 300). Çünkü kara para, genellikle suç sayılan faaliyetler sonucunda ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla kara paranın kaynakları ile ilişkisinin kesilip aklanarak kullanılabilir bir hale getirilmesi gerekmektedir. Bu aklama sürecinde kara para, yasal ve mali yapısı aklamaya uygun ülkelere yönelmekte ve bu ülkelerde yasal kimliğe büründükten sonra tekrar ev sahibi ülkeye dönmektedir. Bu durum yasal ve mali yapısı zayıf olan ülkeler için ciddi istikrarsızlıklar ve zararları içermektedir (Yıldırım, 2007: 170). Ülkelerin yasal yapılarındaki bu farklılık kara para ile mücadelede sektöre uğratmakta ve aklayıcıları daha cesaretle hareket eder hale getirmektedir.

Kara paranın; para talebi, büyüme oranı, gelir dağılımı, vergi gelirleri, mali kurumlar, istihdam ve rekabete yönelik sonuçları ekonomik etkiler olarak sıralanabilir.

3.1. Para Talebine Etkisi

Finansal piyasalarda hareket kolaylığından yararlanan kara para; aklamayı kolaylıkla yapabileceği, yakalanma riskinin minimum olduğu ülkeleri seçmektedir. Aklama ile ilgili düzenlemelerin bulunmadığı, banka veya müşteri bilgilerini saklayan, bankacılık sırrının sıkı uygulandığı bir sistem bulunduğu, kayıt dışı ekonominin milli ekonomiye oranının yüksek olduğu, nakit giriş-çıkışlarının kolay olduğu ekonomiler aklayıcılar için tercih sebebi olmaktadır (Aydemir, 1995: 35).

Ülkeye, hızlı ve kontrolsüz para girişinin olması sonucunda normal tüketimle birlikte lüks tüketim oranları artar bunun paralelinde ülkede ihracatta azalış, ithalat, dış ödemeler açığı, enflasyon, faiz ve işsizlik oranlarında önemli artışlar yaşanabilir (Mavral, 2001: 209). Kara para nedeniyle para talebinde yaşanan bu istikrarsızlıklar, doğal olarak para politikasını da olumsuz etkileyecektir.

Kara para aklama faaliyetlerinin verdiği yanlış sinyaller özellikle gelişmekte olan ülkelerde bütçe açığı ve yüksek enflasyon gibi sorunları çözmeye yönelik olarak gerekli önlemlerin alınmasını engellemekte, ekonominin etkin yönetimini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca, bu faaliyetler global yapısı nedeniyle piyasaların istikrarını etkilemekte, bir ülkede çıkacak bir mali krizin diğer ülkelere de yansıma olasılığını gündeme getirmektedir. Bu nedenle, kara para aklama faaliyetlerine yönelik mücadelede hem ulusal hem de uluslararası kurumlar arasında işbirliği önem kazanmaktadır (Erçel, 1999: 3).

Merkez bankalarının para politikalarının etkili olup olmaması, para talebinin tahmin edilebilir olup olmamasına bağlıdır. Kara paranın para talebi üzerindeki olumsuz etkisi, merkez bankalarının politikalarını da olumsuz yönde etkilemekte ve başarısız kararlar almalarına neden olmaktadır.

3.2. Büyüme Oranlarına Etkisi

Ülkelerin lokomotifleri durumunda olan reel sektörler birçok olumsuzluktan zarar görebileceği gibi finansal istikrarsızlıklardan da önemli ölçüde zarar görebilmektedirler. Artık şirketler için yerli kaynakların yeterli olmadığı günümüzde yabancı yatırımcıların dikkatlerini çekmek önemli bir hal almıştır. Ancak kara paranın aklandığı ülkelerde yabancı yatırımcıları çekmek zor olmaktadır. Zira kara paranın mali sistemde oluşturduğu fiyat istikrarsızlıkları ekonominin dış çevrelerdeki kredibilitelerini de etkileyecek, rasyonel girişimciler yatırım yaparken, ülke riskini de göz önünde bulunduracakları için ülkeye yatırım yapmakta sakınca

bulacaklardır. Dolayısıyla “kötü para iyi parayı tedavülden kovar” şeklinde kabaca özetlenebilecek Gresham Kanunu bir başka şekilde işleyecek; kara para, yasal yollardan ülkeye gelen parayı kovmaya başlayacaktır. Yasal paranın ülkeye girmekten kaçması ise yatırım oranlarının yükselmemesi sonucunu doğuracaktır. Bu durum ise uzun vade de sürdürülebilir bir büyümenin düşmesi anlamına gelecektir (Yıldırım, 2007: 171).

Küresel dünyada sermayenin liberalleşmesi, teknolojik imkânların artması, bilginin çabuk erişilebilir bir halde bulunması neticesinde özellikle uluslararası yatırımcılar yatırım yapacakları ülkelerin ekonomilerini çok titiz bir şekilde incelemektedirler. Piyasalarında istikrarın hâkim olduğu ve krizler karşısında sağlam mali yapıya sahip ülkeler bu tür yatırımcıların yapacakları yatırımlarda ilk sıralarda olmaktadır (Karaal, 2008: 114). Kara para hacminin yüksek olduğu ülkeler, yatırımcılar için riskli yerler olarak kabul edilir. Uluslararası sermayeyi ülkelere çekmek isteyenler için kara parayla mücadele, yatırımcılar için güven sağlayan önemli bir mesajdır. Mücadelenin etkinliği sayesinde yatırımlar artacak, bu durum ise büyüme oranlarını ve ekonomiyi olumlu yönde etkileyecektir.

3.3. Gelir Dağılımına Etkisi

Kara paranın özellikle gelir kaynaklarında meydana getirdiği ciddi kayıplar, mali sistemin işleyişinde önemli sorunlara neden olmaktadır. Bu ekonomi içerisinde yaygınlaşan hastalık aynı zamanda sosyal yaralara da sebebiyet vermektedir. Belirli kişi ve zümrelerin giderek zenginleşmesi ve özellikle genç nesillerin ahlaki problemlerinin artması, toplumsal etiği dejenere etmekte ve sosyal yönden yozlaşmaya neden olmaktadır (Özdemir, 1999: 32).

Kara paranın en zor tespit edilebilen zararlarının başında gelir dağılımına yaptığı olumsuz etki gelmektedir. Gelir kaynaklarında meydana gelen eksilme ve gelir dağılımındaki farklılaşmanın yarattığı olumsuz etkinin ölçümü güç olmakla birlikte, topluma sosyal açıdan verilen zararların da tafisi oldukça zorlaşmaktadır. Gelir dağılımı açısından bireyler arasında oluşan uçurum, suç işlemeye eğilimi artırmakta ve kara parayı daha cazip hale getirmektedir.

Kara paranın yoğun olduğu ekonomilerde aklayıcılar yasal bir şekilde gelir elde eden bireylere nazaran çok hızlı bir şekilde zenginleşecektir. Suç örgütleri elde ettikleri büyük gelirler sayesinde kendi üyelerine dağıtmakta oldukları büyük miktardaki haksız kazançlarla suça bulaşmayan ve yasal sistem içerisinde gelir elde eden bireylerin kazançlarına oranla kat kat gelir elde edecektir (Karaal, 2008:

114). Ayrıca kara para rekabeti olumsuz etkilediğinden, kayıt altındaki sektörde faaliyet gösterenler bir nevi cezalandırılmış olmaktadır. Kayıt dışı ekonomilerde vergi kaçakçılığı yaygın olduğundan resmi sektörde faaliyet gösterenlerin vergi yükü artmakta ve gelir dağılımı olumsuz etkilenmektedir (Mavral, 2001: 301).

3.4. Vergi Gelirlerine Etkisi

Vergilerden elde edilen hasılat kamu gelirleri içerisinde en önemli paya sahiptir. Bu gelirin düşük olması ise kamu gelirlerinin kamu giderlerini karşılayamaması ihtimalini ortaya çıkaracak, bu ihtimalin gerçekleşmesi halinde ise bütçe açıkları baş gösterecektir (Ergül, 2001: 61). Kara paranın meydana getirdiği gelir, ülkelerin vergilendiremediği kazançlardır. Bu kazançların milli gelire oranları artmaya başladıkça ülkelerin vergi gelirlerinde azalmalar meydana gelecektir. Azalan vergi gelirleri kamu gelirlerini azaltacak, kamu gelirlerinin kamu harcamaları ve giderlerini karşılayamaması neticesinde ekonomide açıklar oluşabilecektir (Boybaşı, 2005: 16). Vergi gelirlerinin kara paradan olumsuz etkilendiği ülkelerde verginin adaletli dağılımı da mümkün olamamaktadır. Vergi geliri azaldığı için daha fazla vergi almak isteyen ülkelerde kayıt dışı ekonominin hacmi giderek artmaktadır.

Vergi gelirleri azalan devletin iki seçeneği mevcuttur; bunlardan ilki borçlanmadır. Borçlanma sonucunda özel sektörün verimli yatırımlarını kendisine çeken devlet dışlama (crowding-out) etkisiyle özel sektörün verimli yatırımlarını azaltır. Ayrıca borçlanma sonucu tahvillerin değerinin artmasıyla piyasada faiz oranları artar ve bu mekanizmanın sonucunda enflasyon oranının artışıyla ülke birçok sorunla karşı karşıya gelir. Açıkları kapatmanın diğer bir yolu olan emisyon politikasının da sonuçları anlatılanlardan farklı olmayacaktır (Kıldış, 2000: 195). Dolayısıyla her iki seçeneğin de ekonomi üzerinde olumsuz etkileri mevcuttur.

3.5. Mali Kurumlara Olan Etkisi

Kara paranın aklanmasında bilmeyerek kullanılan mali kurumların aktif ve pasif yapılarında ani değişiklikler meydana gelebilecek, bu durum ise kurumlar için bir risk oluşturacaktır. Bu mali kuruluşların kara para akladıkları haberlerinin kamu otoritesinin dikkatini çekmesi durumunda bu kuruluşlar için denetim alanında baskılar artacak ve kurum itibarı zedelenecektir (Yıldırım, 2007: 173).

Ayrıca kara paranın doğması için bir suç işlenmesi gerekir. Bu da doğal olarak birçok mağdur veya zarar gören kişi yaratacaktır. Bu kişilere bütçeden ayrılan dava, mahkeme ve cezaevi masrafları toplum için maliyet unsurudur

(Yetim, 1999: 303). Bu gibi maliyetler toplumun tüm kesimine yansıtıldığı için kara paranın olumsuz etkilerinden her birey payına düşeni almaktadır.

3.6. İstihdam Üzerine Etkisi

Kara para aklama ayrıca gelir ve servet yoğunlaşmasına yol açarak gelir dağılımı üzerinde olumsuz etkiler doğuracaktır. Kara para aklama gelir ve servet yoğunlaşmasına yol açarak, fonların belirli ellerde toplanmasına neden olmakta ve kara para elde eden kişilerin refah düzeylerini artırırken, bir taraftan toplumun ahlak ve etik değerlerini bozmakta diğer taraftan da üretim ve yatırımlar üzerinde olumsuz etkiler oluşturmaktadır (Erdoğan, 2009: 111).

Kara para ekonomisi, bir yandan uyuşturucu, kumar vb. kötü alışkanlıklar sonucu bireylerin toplumdan ve üretimden soyutlanmasına neden olurken, diğer yandan da suç ekonomisi oluşturmak için kullanılan insan gücü, hammadde ve diğer üretim araçlarını milli geliri oluşturan yasal ekonomilerden çekerek, ekonomilerin kaynak kaybına neden olmaktadır (Yazıcı, 2005: 79).

3.7. Rekabet Üzerine Etkisi

Ekonominin her unsuru birbiriyle bağlantılı ve birbirini etkileyen bir yapıya sahiptir. Örneğin gelir dağılımında yaşanan bir değişim istihdamı, yatırımı veya para politikasını direk etkileyebilmektedir. Dolayısıyla kara paranın ekonomik aktörler üzerinde yarattığı olumsuz etki doğal olarak rekabetçi ortama da zarar verebilmektedir.

Kara para ve kara para aklama, finansal kesimin doğru bir şekilde çalışmasını etkileyerek, piyasalarda güveni ve etkinliği bozucu etkilere sahiptir. Kanun dışı para transferi, kanuni olarak faaliyet gösteren firmaları da sıkıntıya sokmaktadır. Bu durum legal faaliyette bulunan firmaları piyasa dışına itmektir. Piyasa kuralları sürekli ihlal edilmektedir. Aklama kanuni firmaların da kanun dışı faaliyetlere veya vergi kaçırmalarına sebep olacaktır. Rekabet yapısının da bozulmasıyla piyasalara olan güven ve etkinlik unsurları zedelenecektir (Yılmaz, 2006: 32). Kara paranın gelir dağılımı üzerindeki etkisi rekabetçi ortamda oluşturduğu etkiye benzerdir. Nasıl ki kara para gelir dağılımını bozup bazı kesimleri daha zengin hale getirmekteyse, rekabetçi ortama da benzeri zararlar vererek bazı firmaları daha güçlü hale, geri kalanları ise piyasadandan silinme noktasına getirmektedir.

SONUÇ

Kara para yasadışı yollardan elde edilen gelir olarak tanımlanırken, bu gelirin yasal yollardan elde edilmiş gibi gösterilerek, ekonomik sistem içerisine sokulması ve meşruluk kazandırılması faaliyetine ise kara paranın aklanması denmektedir. Kara para aklamanın amacı, gelirin yasadışı faaliyetlerden elde edildiğinin gizlenmesidir. Aklamanın varlığından bahsedebilmek için öncelikle bir suç işlenmeli ve bu suç neticesinde bir gelir elde edilmelidir. Sonrasında ise bu duruma yasal görünüm kazandırmaya yönelik fiil ya da fiiller gerçekleştirilmelidir. Kara para aklama sürecinin aşamaları; yerleştirme, ayırıştırma ve bütünleştirmedir.

Küreselleşmenin etkisiyle ülkelerarası sınırlar kalkmış ve kara para aklama faaliyetleri daha geniş bir alana yayılmıştır. Bu faaliyetler ülke ekonomilerine zarar vermekte ve önemli maliyetlere neden olmaktadır. Gelişen teknoloji kara para aklama faaliyetlerinin yapısını değiştirerek geleneksel kara para aklama yöntemlerine yenilerini eklemiştir. İnternetin yoğun kullanımı, borsadaki faaliyetler, elektronik para ve akıllı kartların yaygınlaşması, kara para aklayıcılarına yeni yöntemler ve yeni aklama imkânları sağlayarak, gelirin bölgeler arası geçişini kolaylaştırmakla kalmamış, denetim faaliyetlerinin de etkisiz hale gelmesine neden olmuştur.

Kara paranın ekonomi üzerindeki etkisi, söz konusu alanın her alt kademesine yayılmıştır. Kara paranın istihdam, rekabet, vergi gelirleri, para talebi, gelir dağılımı, büyüme oranı ve mali kurumlar üzerinde olumsuz sonuçları bulunmaktadır. Kaldı ki ekonomik unsurların birbirleriyle olan bağlantılarından dolayı, sadece para talebinde yahut sadece gelir dağılımında yaşanabilecek bir olumsuzluk dahi, geri kalan tüm ekonomik aktörleri olumsuz etkilemeye yetmektedir. Finansal piyasalarda yaşanan bu olumsuzlar, ülke ekonomilerine duyulan güveni azaltmakta ve bu durum ekonomik etkilerin yanı sıra sosyal yapı üzerinde negatif sonuçlara da sebebiyet vermektedir.

Kara para aklamayla mücadelede devletlerin uluslararası işbirliğinden yana olması gerekir. Az sayıda ülkenin gayretini bu alanda göstermesi kara parayı, mücadelesi zayıf ülkelere yönlendirmekte ancak mevcut sistem içerisinde yaşanan olumsuzluklardan tüm ülkeler etkilenmektedir. Burada yapılması gereken ülke yasalarının birbirleriyle uyumlu hale getirilmesi, yeni gelişmelere karşın sürekli iletişim kanallarının açık olması ve uluslararası kuruluşlar nezdinde mücadeleye yönelik stratejiler geliştirilmesidir. Öte yandan, kara para ile mücadelede

bankalara da önemli sorumluluklar düşmektedir. Kara paranın çoğunlukla on-line işlemlere yönelmiş olması, bankacılık iş ve işlemlerinin yakından takip edilmesini gerekli kılmaktadır. Bankaların şüpheli durumlarda gerekli yasal prosedürün derhal uygulanması için tetikte olması mücadelenin başarısı açısından önemlidir. Bankaların sistemlerini güvenilir ve açık bulunmayan bir sanal alan olarak kurgulamaları da elzem bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu kapsamda hükümetlerin, uluslararası kuruluşların ve sivil toplum örgütlerinin top yekûn kara para ile mücadeleleri önemlidir. Teknolojik gelişmeler sadece aklayıcılara fırsatlar sunmamalı, kara para ile mücadelede de teknolojik imkânlardan yararlanılmalıdır. Yürürlükteki mevzuat, kara para aklamada kullanılan yeni yöntemlerin de önüne geçebilecek şekilde dinamik tutulmalı ve süreç yakından takip edilmelidir. Bununla beraber cezaların caydırıcılığı ön plana çıkarılmalı ve denetim süreci daha etkin hale getirilmelidir. Alınacak önlemler sayesinde kara para aklamanın cazibesi azalacak ve bu durum, hem sosyal hem de ekonomik açıdan büyük faydalar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Aluko, A. ve Bagheri, M. (2012), The Impact of Money Laundering on Economic and Financial Stability and on Political Development in Developing Countries: The Case of Nigeria, *Journal of Money Laundering Control*, Sayı:15(4).
- Arıcan, R. (2010), Türkiye’de Başlıca Kara Para Aklama Yöntem ve Alanları, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Aydemir, Ş. (1995), Türkiye’de Kayıtdışı Ekonomi, İstanbul: Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını.
- Aydın, F. (2000), Mali Suçlar ile Mücadele Mevzuatının Değerlendirilmesi ve Diğer Ülke Uygulaması, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Aydın, S. ve Yılmaz, Y. (2014), Yolsuzluk ve Mali Suçlar, 4. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Bahtiyar, M. (2000), Off Shore Bankalar ve Vergi Sorunları, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı: 90.
- Boybaşı, B. (2005), Ankara Avrupa Birliği Sürecinde Kara Parayla Mücadele Yöntemleri ve Türkiye Örneği, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- De Koker, L. (2002), Money Laundering in South Africa, Johannesburg: RAU University, <https://oldsite.issafrica.org/uploads/1DEKOKERPROJECTPAPER.PDF>. (Erişim Tarihi: 13.12.2018).
- Dursun, H. (2008), Bankacılık Yoluyla Kara Para Aklanılması ve Alınması Gereken Karşı Önlemler, *Kamu-İş Dergisi*, Cilt:10, Sayı:2.
- Erçel, G. (1999), Kara Para Aklama Faaliyetleri ve Önlemler, Ankara: T.C Merkez Bankası Yayını.
- Erdoğan, İ. (2009), Kara Para Aklamanın Makro Ekonomi Üzerine Etkileri ve Türkiye İncelemesi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Ergül, E. (2001), Kara Para Endüstrisi ve Aklama Suçu, Ankara: Yargı Yayınevi.

- Görgün, M. (2011), Kara Para ile Mücadelede Bankaların Rolü ve Kara Para Riskinin Bankalarca Yönetimi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- İpek, H. (2000), Önemli Bir Sorun: Kara Para ve Kara Paranın Aklanması, İstanbul: Beta Yayınları.
- Karaal, H. (2008), Suç Ekonomisi ve Kara Para Aklama, Yolsuzluk Ekonomisi ve Yolsuzlukla Mücadele, Ankara: TOBB Yayınları.
- Karaduman, D. (2013), Türkiye’de Kara Para Aklama ile Mücadele Yöntemleri, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kıldış Y. (2000), Kayıtdışı Ekonominin Ulusal-Uluslararası Boyutu ve Çözüm Önerileri, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 2, Sayı 2.
- Köksal, Ö. (2015), Türkiye’de Kara Para ile Mücadele ve Bankacılık Sektörünün Rolü, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne.
- Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), Aklama Suçu, <http://www.masak.gov.tr/tr/content/aklama-sucu/57>. (Erişim Tarihi:13.12.2018).
- Mavral, Ü. (2001), Kara Para; Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye Yansımaları, Birinci Basım, Ankara: Maliye Hukuk Yayınları.
- Murphy, C. (2013), Money Laundering and the Casino Industry: Findings from a Doctoral Study, Max Planck Institute for Foreign and International Criminal Law, https://www.mpicc.de/shared/data/pdf/murphy_44_ribi.pdf (Erişim Tarihi:14.12.2018).
- Özdemir, M. (1999), Kara Para Aklama Faaliyetleri ve Önlemler, Ankara: T.C. Merkez Bankası Yayınları.
- Öztürk, A. (2003), Bir Organize Suç Olarak Kara Para Aklama Ulusal ve Uluslararası Planda Mücadele, Avrasya Dosyası Dergisi (Güvenlik Birimleri Özel), Cilt: 9, Sayı: 2.
- Sarıakçalı, T. (2008), İnternet Üzerinden Akdedilen Sözleşmeler, Ankara: Seçkin Yayınevi.

- Taşdelen, A (2003), Hukuksal Açıdan Türkiye' de Kara Paranın Aklanması ve Önlenmesi, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Türkiye Bankalar Birliği (TBB) (2013), Kara Paranın Aklanması Suçu ile Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri, Yayın No: 235.
- Yazıcı, A. (2005), Kara Para Aklamanın Ekonomi Üzerindeki Etkileri, Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 5, Sayı 1.
- Yazıcı, A. (2008), Yeni Kara Para Aklama Yöntemleri Olarak Akıllı Kartlar ve İnternet, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:8, Sayı:2.
- Yetim, S. (1999), Türkiye'de Vergi Kaçakçılığı ve Kayıtdışı Ekonomi, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, İstanbul: Yayın No: 215.
- Yıldırım, M. (2007), Kara Paranın Kayıtdışı Ekonomi İçindeki Yeri ve Kara Para Aklamanın Ekonomiye Getirdiği Tehlikeler, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 9, Sayı: 3.
- Yılmaz, S. (2006), Kara Paranın Aklanması ve Türkiye Boyutu, Dumlupınar Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kütahya.
- Yücebaş, Ö. (2011), Suç Ekonomisi ve Terörün Finansmanı, Ankara: Turhan Kitabevi.